

עין משפט ונר מצוה

ט א מיי פ"ה מהל' טומאת אוכלין הל' כה:

י ב מיי שם הל"ד:

יא ג מיי שם הל"ג:

יב ד מיי פ"ב שם הל"א:

יג ה מיי פ"ב שם הל"א [ופ"ב הלכה ח]:

יד ו מיי פ"ה שם הל"ג:

טו ז מיי פ"ד מהל' טומאת מת הל"ט:

רבינו גרשום

להכניס מיד דבילה ושומר לצרף שומר דאובלין מעל כל זרע זרוע אשר זרוע וגו' כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה. ושומר דבנבלה הוא דלא צריך ומי הוא שומר דבנבלה הנוגע בבנבלת טמא דאוקמנא בעור שהוא שומר ואם אינו ענין לזיד דבנבלה תנהו ענין ליד דעלמא די להוציא ויד להכניס ושומר לצרף מעל כל זרע זרוע אשר זרוע: אלא מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא כי יותן מים על זרע וכו' טמא הוא לכס דאפקינן ידות דאובלין מעיקרא יד כתיב יד אהכנסה כתיב שמכניס הטומאה מן הידות לאובלין ומה דמוציא דמוציא יד הטומאה מאובלין לידות מק"ו אתי השתא עיולי מעיילא אפקי מיבעיא: אלא שומר דבנבלה למה לי אי לאיצטרופי כלומר מעיקרא אמרינן שומר דבנבלה אי לאיצטרופי ק"ו מדי אתי. כלומר מה די שאינה מניגה מכנסת ומוציאה: אי הכי שומר דעלמא נמי אימא להכניס ולהוציא כלומר ולא לערף: כל היכא דאיכא למידרש דרשינן ומאי דרשא דרשינן ביה לערף. רב חביבא אמר שומר דבנבלה כו' כלומר לא מצית למיפרך ואימא אם אינו ענין לשומר דבנבלה תנהו ענין לשומר דעלמא אלא ליד דעלמא שומר דבנבלה שומר דהוציא ולהכניס מ"ט כיון דמעשה די קעביד דזרוע העור: הפיטמא של רימון קא עביד שיכול לאחזו בעור וגומשך הבשר בכלל העור: הפיטמא של רימון זו היא קליפת שומר של רימון: קרי כאן על כל זרע זרוע וליכא. כלומר דבעינן כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה וליכא: אלא תלתא קריא כתיבי ואלו הן תלתא קריא. זרע זרוע אשר זרוע ג' פעמים חד לשומר דזרעים. כלומר שמצטרף להשלים האוכל. וחד לשומר דאילנות כלומר שומר של פרי וחד לשומר דבשר בצים ודג כלומר כולן מצטרפין להשלים. שומר דבשר העור. שומר דבצים הקליפה. שומר דדגים הקשקשים: ידות לטומאה כלומר להוציא ולהכניס: ואין די להכשר דאי הוכשר היד לא הוכשר האוכל: מר סבר מקרא נדרש לפניו כלומר היכא אמרי' לכם לרבות את הידות לענין טומאה שלפניו דלכס הוא ולא לפני פניו וכי יותן זה הוא ההכשר והוא לפני פניו דלכס: מר סבר הכשר תחלת טומאה היא. כלומר כשם שיד לטומאה כך די להכשר: אין מקבלין הכשר אלא לכשיחלוש. כלומר שאם הוכשר במחובר לא חשוב הכשר: אמר רב אין שומר לפחות מכפול. כלומר מה דאמרי' דיד מוציא ומכניס אין חשוב די לפחות מככות אוכלין. מיתבי שני עצמות ועליהן שני חצאי וזיתים. כלומר דאמרי' דמצד זה בשבר המת שעליו בא הטומאה לצד אחר:

קיה:

מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא. הקשה רבי אליהו מנלן ידות ככלים דעלמא דמיד דזרעים ותנור ונבלה לא אמו דמה להנך שאין להם טהרה במקוה ונראה משום דדרשינן בתורת כהנים והנוגע בהן לרבות את כליים איצטרין ואי לא כתיב אלא ההוא קרנא לחודיה הוה מוקמינן ליה בדמסתבר טפי: **ובשם שאין מקבלין טומאה אלא לבשיתלשו**. וא"ת אדרבה יותר ראוי למלות טומאה בהכשר דמה שאין מטמא זה תלוי בהכשר דמעיקרא לא הוכשרו וכ"ת דאפשר באלין מלא פירות שנתלש והוכשר וחזר ונטעו אי אפשר לומר כן דהא כשחזר ונטעו בטל ליה הכשר כשהשרש שאפילו טומאה בטלה כדאמרין (תרומוט פ"ט מ"ו) גבי גדולי תרומה וי"ל דפשיטא ליה שאין מקבלין טומאה אלא לכשיחלוש כדפי' בקונטרס שאם (ו) אומר מחוברין טמאין טימאת [את] הכל וקאמר דה"נ אין מקבלין הכשר אלא לכשיחלוש וי"ל דאין זה תימה כל כך אם נאמר דהוכשר הכל במחובר ע"י גשמים שנופלין על הזרעים: **אין יד לפחות מכזית**. פי' בקונטרס כגון פול או חצי זית בשר ולו יד והרי הוא (ט) עם כזיתא אוכלין ואין נראה דאפילו היה נוגע בחצי זית עמלו לא היה טמא **מדאמרי' צפ"ק** (עקל דף כד:) התורה העידה על כלי חרס אפילו הוא מלא חרדל אלמא אי לאו אזיר כלי חרס לא הוי כמו במחובר אע"פ שנוגעין יחד ותנן נמי צפרק בתרד דמגיגה (דף כ:) הכלי מנרף כל מה שבמכוו לקדש אכל לא לתרומה ומצטעל לן בהקומץ רצה (מנחות דף כד.) אי דוקא דנגעי אהדדי או לא ואי נגיעה חשיב כמחובר א"כ פשיטא דבאל נגיעה איירי דנגגיעה לא היה צריך צירוף כלי ונראה לפרש שזה חצי זית מחובר עם כזיתא אוכלין אכל אינו מחובר כל כך ואם היה מנגיגה אותו היה ניתק אותו כזיתא אוכלין מולתו פחות מכזית דלא הוי יד לשאר אוכל אלא לפחות מכזית ולפי' הקונטרס שפרשם בעלמא דאובל כל שהוא מקבל טומאה א"כ לומר שהוא מחובר עם שאר אוכלין אלא בעי אם מכניס טומאה לאותו חצי זית אכל להוציא אפילו היה זית שלם ונגע בו לא היה טמא דלצריך כזיתא ואפילו אם אין מקבל טומאה בכל שהוא מדאורייתא איכא למימר דמצטעל ליה אי מקבל טומאה מדרבנן דמדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא: **והבית מאהיר** טעמיה הבית **טמא**. ויד למת נפקא לן צמה הזד מנבלה ותנור דמה נבלה שאין מטמא בזהל כו' ואי פרכת מה לעבלה שכן אוכל תאמר צמת שאין אוכל כדאמרין צפרק דם שחיטה(יש) תנור יוכית מה לתנור שכן מטמא מאזירו נבלה מוכיח הזד השוה שבהם שמטמא וידיהם כיוצא בהם כו' וא"ת לענין אהל נימא דיו וי"ל דמעיקרא (ט)ודאי לא אשכחן בצומאה חמורה ידות הוה פרכין על נבילה דיו אכל השמא דאשכחן יד בצומאה חמורה דהוי כגוף לענין מת נמי משינן יד כגוף: ור

עלם ובו מוח פחות מכפול והוא עם אוכלין כזיתא או עדשים שצרכיניהם: ורבי יוחנן אמר כו' ויש שומר לפחות מכפול: **ואהלם פ"א מ"ח**: **עליהן והן של מת: היום טמא**. המאהיל על היד כמאהיל על הבשר עלם בלא בשר מטמא צמגע ובמאש ואינו מטמא בזהל (א"א הלכות פ"א מ"ח): **היאך שני עצמות**. אם היה עלם אחד ובראשו אחד כזית ומודינא דיש לו יד להביא טומאה לבית אכל יד לפחות מכזית לא אמרינן: ור

העור והרוטב פרק תשיעי חולין

ואימא אם אינו ענין לשומר דנבלה תנהו ענין לשומר. דאובל דהא שומר ושומר הוא דלע"ג דכתיב זהו שומר אחרינא חד להכניס דהא לא כתיבא ציד דליתי שומר מינה וחד לנרף ושומר להוציא מיד יליף אכל יד להכניס לא איתרבאי: **אלא מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כסיבא**. כלומר הא דפרכין [ע"א] מרישא אימא יד להוציא ולא להכניס לאו פירכא היא דכי כתיבא יד באובלין אסתלת טומאתן כתיבא כשהן מקבלין אותה מן השרץ וכיון דמנקטת כל שכן דמוציאה ושומר להכניס ולהוציא מק"ו אחי שומר דזרעים לנרף: **אלא שומר דנבלה** ל"צ. בשלמא כולשו צריכי ואפילו יד דנבלה שלא תאמר דיו אלא שומר דנבלה למה לי הא לא מאכטרף: **ואי להכניס ולהוציא בא**. כיון דכתיבא יד דנבלה אחי שומר בק"ו מינה: א"ר. דלמרת טרם וכתב שומר מנא לך דמנטרף הא לאו צירוף בזהדיא כתיבא ומשום דלא אצטרין להכניס ולהוציא שדית ליה אצירוף אימא להכניס ולהוציא אחא ואע"ג דבבבל ומומר מיד אחי מיתלמא דאחיא בק"ו טרם וכתב לה קרא: **רצ כתיבא אחר**. לעולם כדאמרין מעיקרא דשומר דנבלה דלא איצטרין תנהו ענין ליד דקפרכת אימא תנהו ענין לשומר דעלמא אכל יד להכניס לא אשכחן לאו פירכא היא דכיון דמעשה יד עביד שאין מנטרף כשאר שוממים אלא מכניס ומוציא כמעשה יד מסתבא דיתורא ידידה דלא אצטרין: **אידי שדינן ליה**. להיות ענין ליד דעלמא דשומא כולשו צריכי כל ידות דכתיבי להוציא צריכי דמלא מאידך לא אחיא כדאמרן ודנבלה משום שלא תאמר דיו שומר דנבלה להיות ענין ליד דהכנסה ושומר דאובליס לנרף: **הפיטמא של רימון**. זהוהא שומר על פיו והנן שומר אחר ע"ג הפיטמא כמו שיש על אגוזים שומר ע"ג שומר: **אין מנטרף**. דאין שומר ע"ג שומר כדאמרין לקמני(פיטמא מיהא מנטרף ואמאי הא ליכא למימר כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה (א)הא לאו זרעים ניניהו וכשנוטעין אלין אין נוטעין אלא יחור ואם נוטעין רמון כבר נשרה אותה פטמא שהיא כעין פרח שצרכאם התפוחים ומתניתין נמי דקמני עור מנטרף משום שומר הא לא

כתיב שומר אלא בזרעים וטעמא דזרעי ליה בזהדיה הוא: **וג' קריא**. זרע זרוע זרע: **יש יד לטומאה**. להכניס ולהוציא כדאמרין [ע"א]: **ואין יד להכשר**. אין תורת יד לענין הכשר שאם הוכשרה היד לא הוכשרו הזרעים: **מקרא נדרש**. (ט)לכל דנפקי ידות מיניה נדרש לפניו אטמא הוא ולא לפני פניו אזיר יותן מים דהוא רישא דקרא: **סתם טומאה הוא**. ויש לו יד (ט) טומאה: **וכשם שאין**. זרעים מקבלין טומאה אלא לכשיחלוש כדאמרין צת"כ" אם אתה אומר מחוברין טמאין טימאת את הכל שאין לך מחוברין שאין שרצים מציין אללם: **פול**. פחות הרבה מכזית: **אין יד לפחות מכזית**. אם יש אוכל פחות מכזית כגון פול או חצי זית בשר ולו יד והרי (א) הן עם אוכלין כזיתא ונגעה טומאה ציד הואיל ועיקרו אינו כזית ציחד אין חשוב להיות לו יד והכל טהור אכל יש שומר לפחות מכזית ובלבד שיהא כפול: **וכן אין שומר לפחות מכפול**. לא להצטרף לענין כזיתא ולא להכניס ולהוציא כגון אכל לפחות מכפול: **ורבי יוחנן אמר כו' ויש שומר לפחות מכפול**. אכל שומר לפחות מכפול: **והכניס ראשיהן השנים**. אותן ראשין שאין בשר עליהן והן של מת: **היום טמא**. המאהיל על היד כמאהיל על הבשר עלם בלא בשר מטמא צמגע ובמאש ואינו מטמא בזהל (א"א הלכות פ"א מ"ח): **היאך שני עצמות**. אם היה עלם אחד ובראשו אחד כזית ומודינא דיש לו יד להביא טומאה לבית אכל יד לפחות מכזית לא אמרינן: ור

לכס לרבות את הידות לענין טומאה שלפניו דלכס הוא ולא לפני פניו וכי יותן זה הוא ההכשר והוא לפני פניו דלכס: מר סבר הכשר תחלת טומאה היא. כלומר כשם שיד לטומאה כך די להכשר: אין מקבלין הכשר אלא לכשיחלוש. כלומר שאם הוכשר במחובר לא חשוב הכשר: אמר רב אין שומר לפחות מכפול. כלומר מה דאמרי' דיד מוציא ומכניס אין חשוב די לפחות מכפול ואין יד לפחות מככות כלומר מה דאמרי' דיד מוציא ומכניס אין חשוב די לפחות מככות אוכלין. מיתבי שני עצמות ועליהן שני חצאי וזיתים חוץ לבית דאמרי' דמצד זה בשבר המת שעליו בא הטומאה לצד אחר:

מסורת הש"ס

א) [פסחים יח: ושם נמנן]. **ב**) [וגירסת הליקוט אימא לך להכניס ולהוציא ומילתא כו ועיין רש"א]. **ג**) [פסחים עז: קדושין ד:]. **ד**) [שקולין פ"ב מ"ג ברכות לו:]. **ה**) [גבחות ד: ושם נמנן]. **ו**) [שבת לז: וש"נ]. **ז**) [חוספתא דלולת פ"ד ה"ד, ח] [דף קיט:]. **ח**) [ש"ל לכס, (י) [שמני פקח:]. **ט**) [ש"ל עם אוכלין כזיתא, (א) [ש"ל עליהם, (ב) [כריתות דף כא:]. **י**) [ש"ל דלא אשכחן,

פסוקי

תורה אור השלם

ו. וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר יִרְבֶּעַ טְהוֹרֵהוּ הוּא: וִיקָרָא יָא לֹא

פסוקי

גליון הש"ס

גב' ואין שומר לפחות מכפול. ע"ל דף קכז ע"ב מוס' ד"ה אכל:

פסוקי

הגהות הב"ח

א) גב' והכניס ראשיהן השנים (בית:). **ב**) רש"י ד"ה תחלת וכו' לטומאה: **ג**) ד"ה לין יד וכו' והרי הוא עם אוכלין: **ד**) תוס' ד"ה וכסם וכו' שאם אחא אומר:

פסוקי

מוסף רש"י

הפיטמא של רמון. הפתח שגדלנו. שיש לתפוחים ולפסרגלין, מצטרפת. לנבילה לטומאת אוכלין (ברכות דז). והנך שלו אין מצטרף. אע"ג דקיל שומרי מנטרפין לטומאה קלה דהיינו טומאת אוכלין. הני מילי קליפת האגוז והרמון. אכל הנן שומר על גבי שומר הוא ואין מנטרף (שם).

פסוקי

שיטה מקובצת

א) אי ביית אימא קרא איבעית אימא סבא: **ב**) אלא לכשיחלוש אמר רב: **ג**) והכניס ראשיהן השנים לבית: **ד**) הפיטמא של רמון שומר הוא לו על פיו: **ה**) מוציאין לזריעה דהא לאו זרעים: **ו**) משום דזרעי ליה בהדיה הוא. ג"ב ג"א בקצת פירושי רש"י ז"ל בהדיה הוא כדאמרין מקראי דזרע זרוע אשר יזרע הס"ד: ומה"ד יש יד וכו': **ז**) מקרא נדרש לפניו לכס דנפקי ידות: **ח**) ויש לו יד כטומאה: **ט**) ובראשו אחד כזית כן כדאמרין דיש לו: **י**) שחיטה לאפקי מת אע"ג דממליא ליה לא מטמא טומאת אוכלים משום דבטלה דעתו אצל כל אדם. כן מצאתי בחוסי שאנן: